

I.I

Ik bel. Hij neemt op.

Je wilt gaan?

Ja.

Hij zwijgt. Er valt een lange stilte.

Misschien slaap je wel beter als je gaat.

Ik betwijfel het.

Hoe gaat het?

Wat?

Met slapen?

Hij zwijgt weer.

Het moet toch gekmakend zijn.

Wat?

Als je niet kunt slapen.

Ik heb nooit kunnen slapen.

Misschien worden je nachtmerries wel minder als je gaat.

Misschien worden mijn nachtmerries wel erger.

Maar je wilt gaan?

Ja.

En dus regel ik het, de reis: de data, de veerboot, de tickets, de auto, de route, de paspoorten, het hotel. Later bel ik nog een keer.

We gaan je oorspronkelijke reis in omgekeerde richting doen.

In omgekeerde richting?

We doen hem andersom.

Andersom?

We reizen van hier naar Berlijn. En dan gaan we terug.

Maar ik ben niet teruggegaan.

Dat weet ik.

Ik had een enkelkje.

Hij lacht.

Ik wil kijken of ik de winkel van mijn vader kan terugvinden.

Natuurlijk.

En het graf van mijn vader.

Ja.

En het station?

Het station ook.

Dat was dat. De afspraak staat. Ik zal met hem meelopen over de trottoirs. Samen zullen we de lucht inademen van de stad met haar verleden dat doordeint in zijn dagelijks leven en de uithoeken van dat van zijn kinderen, met haar geschiedenis die in ons afvloeit, met haar goten die de regen en de rotzooi van de straten meevoeren, de papiertroep, de vergeelde sterren,

het gebroken glas, de as, het graf van zijn vader. Het station.
De winkel.

I.2

Ik wilde al jaren met mijn vader naar Berlijn om het spoor te volgen van het Kindertransport waarmee hij was ontkomen, maar gezien de broosheid van onze moeizame, afstandelijke relatie was het onmogelijk om zoiets te regelen. De gedachte dat we dagen- en nachtenlang in elkaars nabijheid zouden verkeren sprak ons geen van beiden aan, want we begrepen allebei dat zo'n onderneming de voorzichtige verstandhouding die recent tussen ons was ontstaan kapot kon maken. Bovendien wisten we allebei dat mijn vader tijdens zo'n reis onherroepelijk geconfronteerd zou worden met de donkere dingen die hij zijn leven lang diep had weggestopt. En we wisten ook dat als die donkere dingen aan het licht zouden komen, ze wellicht een verpletterende wanhoop zouden teweegbrengen – 'een wanhoop', zo had hij me meer dan eens toevertrouwd, 'waarvan ik misschien nooit meer zal herstellen'.

Desondanks had hij, toen hij al een oude man was en nadat een slopende ziekte zijn grillige gemoed wat had getemperd, ermee ingestemd de reis te maken en de confrontatie aan te gaan met de gebeurtenis die zijn hele leven had beheerst. Hoewel ik het pas sinds kort beseft had die gebeurtenis ook het mijne beheerst – in de vorm van eindeloze, zich herhalende cycli van een duistere drang om alle mensen te mijden; incidentele gevallen van een intense, verzadigende vervoering; een neiging tot heftige, ontregelende woede; en een extreme productiviteit gevolgd door maanden van grauwe, ongedifferentieerde apathie

en een naargeestigheid die bij tijd en wijle zo angstaanjagend was dat ik niet meer wilde leven.

Aanvankelijk hadden we de datum van de terugreis zo uitgekozen dat deze zou samenvallen met de dag waarop mijn vader uit Berlijn was vertrokken, volgens hem zes weken voordat Groot-Brittannië Duitsland de oorlog had verklaard, met 'een van de laatste Kindertransporten uit Berlijn'. Maar omdat hij die zomer ziek was prikten we in plaats daarvan het jubileum van Kristallnacht. De reden hiervoor was dat er een foto was opgedoken waarop de winkel van zijn vader stond, die tijdens die rampzalige nacht was vernield en geplunderd. Mijn vader wilde kijken of hij de locatie van de winkel kon terugvinden 'om te zien wat ervan over is, als er al iets van over is'. Hij wilde ook naar het graf van zijn vader op de Joodse begraafplaats in Weißensee. Hij was nog nooit bij het graf van zijn vader geweest, zelfs niet als kind. Ze hadden hem van de begrafenis weggehouden; hij had pas vele jaren na de oorlog gehoord dat zijn vader zelf een einde aan zijn leven had gemaakt.

Mijn vader kon zich er pas op mijn achttiende verjaardag toe zetten om mij te vertellen dat zijn vader zelfmoord had gepleegd. Hij kwam er die dag mee toen we samen door heuvels van Wales naar Cefnlllys reden. Het nieuws kwam als een donderslag bij heldere hemel.

Nu je achttien bent is er iets wat ik je moet vertellen.

Wat?

Mijn vader heeft zelfmoord gepleegd.

Echt?

Ik wil er niet over praten.

Hoe?

Hou je mond.

Maar...

Ik zei, hou je mond.

En dus reden we door, mijn vader achter het stuur, zijn aandacht gericht op de slingerende weg. Hij gaf gas en de banden gierden en de auto helde gevaarlijk ver over terwijl hij de bochten met hoge snelheid nam en afsneed en over kattenogen hotste en alle vier de banden op het punt stonden hun grip te verliezen, midden in de heuvels van Wales.

I.3

Cae Hyfrydd was een donker huis en in de winter ijzig koud; dan waren de dunne ruiten 's ochtends vanbinnen overdekt met een craquelépatroon van vorst, en 's nachts waarden er soms vreemde geluiden rond. Het had een hoge trap, waar een bocht in zat, en een zolder. Het was onze nieuwe twee-onder-een-kapwoning in Pentrosfa, de Eigen Weg die vanaf Wellington Avenue steil omhoogliep. Pentrosfa was een straat die verschilde van alle andere straten die ik tot dusver had meegemaakt: hobbelig en pokdalig en breed. Hij was een en al ruimte, en als ik uit het raam van onze voorkamer keek leek de overkant ver weg. Wanneer de zoon van de Evanses zijn metallic-groene BSA-motorfiets uit de garage van zijn ouders aan de overzijde van de straat duwde en het gevaarte tot leven wekte door zich met zijn volle gewicht op de zilverkleurige kickstarter te werpen, leek hij een verschijning uit een exotisch land, een wereld van vrijstaande bungalows met gazons en geschoren heggen, van witte hekjes, van voordeuren met gebrandschilderd glas, een architectuur van bestendigheid en betrouwbaarheid.

Pentrosfa was een Eigen Weg, een kring van een weg met weerspannige hobbels en opstandige stenen. Het leek alsof hij was aangelegd met de boosaardige intentie elke voortgang te belemmeren in plaats van te bevorderen. Mijn vaders oplossing voor de verzameling oneffenheden was simpel. Elke ochtend stopte hij as en sintels, het afval van ons kolenfornuis, in de

treurige scheuren van de weg. Het was een ritueel. Eerst veegde hij de kakkerlakken die over onze keukenvloer van donkere leisteen renden op een stalen schop. Vervolgens opende hij het bovenste deurtje van ons kolengestookte fornuis en wierp ze in het donkerrode binnenste. Voor het zover was probeerden de kakkerlakken nog radeloos, maar zonder enig geluid omhoog te krabbelen over de kille stalen schacht van de schop. Ze spartelden met hun sprakeloze keratinepootjes in hun pogingen aan de vuurgloed te ontkomen. Ze raakten verward, ze raakten verstrikt en vervlochten terwijl ze schokkerig en panisch over de schacht omlaaggleden en nog verder, over het blad, maar hun inspanningen waren vergeefs. Hoewel er altijd wel een of twee van de schop vielen en wegrenden gleden de meeste ruggelings de hel in.

Nadat hij ze had verbrand gooide mijn vader nog wat kolen uit de kolenkit op het vuur, deed het deurtje dicht en trok vervolgens de aslade uit het fornuis, die vol zat met de as van de kakkerlakken en de verbrande kolen die het fornuis 's nachts aan de gang hadden gehouden. Hij droeg de as de weg op, slechts gekleed in een handdoek die hij als een sarong om zijn middel had gewikkeld. Die karige uitdossing was verplicht, ongeacht het weer; zon noch regen, zelfs niet een dik pak sneeuw, kon hem tegenhouden. Ging hij met een gat aan de slag, dan gebeurde het regelmatig dat een windvlaag een wolk van fijne as opjoeg, zodat hij even door een werveling van parelgrijze vlokjes werd omgeven wanneer hij zich bukte en geconcentreerd as in de scheuren stopte en die met zijn handen gladstreek. Dan leek hij een fractie van een seconde op een hurkende geestverschijning, terwijl de as van kakkerlakken en kolen hem omhulde en zijn huid streefde en zijn longen binnendrong en langs de fijne, donkere haartjes warrelde die in patronen op zijn borst groeiden.

Als het sneeuwde liep hij onverschrokken met zijn wapperende handdoek om zijn middel op blote voeten naar buiten. Vanaf onze achterdeur voerde een spoor van voetafdrukken door het onbeschreven wit, zijn langere tweede teen duidelijk afgetekend in elke prent. Zijn sporen beschreven kortstondig een route over het land, bakenden het af, markeerden de topografie naast de kriskras dooreenlopende prenten die de reizen van merels en lijsters en mussen verraadden – allemaal volmaakte afdrukken, tot ze weer onder de zacht neerdwarrelende sneeuw verdwenen.

Het kostte vele jaren om de weg te effenen, en de reis van mijn vader voerde vanzelf verder terwijl hij de gaten vulde. Hij was begonnen bij de achterdeur en had na een paar jaar het weggetje achter ons huis gladgestreken. Daarna moest hij zijn terrein verleggen en zo rukte hij op naar het centrum van Pentrosfa, waar hij de weg stukje bij beetje herstelde, de gaten opvulde, de hobbels en scheuren effende, de reis vergemakkelijkte. De vereffening van de as. Hij was goed voor de weg en de weg aanvaardde zijn bijstand en was op zijn beurt goed voor hem.

I.4

Ik haal hem op bij zijn huis in Llandrindod, met de rivier de Ithon, en de Wye niet ver ervandaan, en de omliggende heuvels, en de gehuchten Llandegley, Llanyre, Pen-y-Bont en Disserseth, waar de rivier vertraagt tot een donkere poel tegenover de kerk van St Cewydd.

Hij zit gepakt en wel op zijn grote karmozijnrode koffer in de keuken op me te wachten. Hij heeft een gestreken lichtgrijs ruitjesoverhemd aan en een olijfgroene moleskin pantalon met een scherpe vouw in de broekspijpen. Mijn moeder Beryl begroet me en leest een lijst met zijn pillen op terwijl ze me intussen verschillende doosjes laat zien.

‘Deze zijn voor zijn ogen.’

Oké.

‘En deze voor zijn darmen.’

Goed.

‘En deze voor zijn bloeddruk.’

Oké.

‘De pillen voor zijn ogen zijn belangrijk. Als hij die niet inneemt kan zijn netvlies loslaten.’

O, echt?

‘Dus vergeet ze niet.’

Ik zal ze niet vergeten.

‘Ik wil niet dat zijn netvlies loslaat.’

Dat zou ik ook niet willen.